

Др Милена Полојац

ванредни професор Правног факултета Универзитета у Београду

LXIII КОНГРЕС ДРУШТВА ЗА ПРАВНУ ИСТОРИЈУ ФЕРНАН ДЕ ВИШЕР (*SIHDA*)

Друштво за правну историју познато под скраћеницом *SIHDA* (пун назив *Société internationale Fernand de Visscher pur l'histoire des droits de l'antiquité*) успешно је одржало конгрес по шездесеттрећи пут, али је то овога пута било под помало драматичним околностима. Наиме, могло се догодити да се ова вишедеценијска традиција у 2009. години прекине због светске економске кризе. По редовном плану скуп је требало да се одржи у Егзистеру (*Exeter*), Велика Британија, а професор Дејвид Пагзли (*David Pugsley*) се по други пут прихватио задатка да организује велики међународни скуп правних историчара. Међутим, у току припрема, он је констатовао да није у могућности да обезбеди финансијску подршку спонзора и био је присиљен да откаже организацију скупа. Изгледало је, дакле, да ће конгрес отпасти за 2009. годину. Међутим, спасоносна идеја да се конгрес ипак одржи, али у Грчкој, родила се крајем марта 2010. године међу учесницима трећег по реду интернационалног такмичења из римског права, *Moot Court*, које је одржано од 25. до 29. марта 2010. у Кавали и Филипију у организацији *Института Мухамед Али* и града Филипи који ће бити и спонзори конгреса.

Конгрес је започео на археолошком локалитету града Филипи који је добио име по свом оснивачу Филипу Другом Македонском, оцу Александра Македонског. Након разгледања и детаљних објашњења која су добили од грчког археолога Михалиса Лихунаса (*Michalis Lychounas*), једног од три главна организатора скупа, учесници конгреса су заузели места на римском Форуму града који је изграђен у време Августа када је град Филипи постао римска колонија (*Colonia Augusta Iulia Philippensis*). Овде је напре уводно предавање одржао професор Баудевијн Сиркс (*Baudewijn Sirks*) из Оксфорда, главни ин-

спиратор одржавања конгреса у Грчкој и један од три члана организационог одбора скупа. Он је говорио о чувеној бици код Филипија која се догодила 42. године пре н. е. у време грађанских ратова у Риму и другог тријумвирата када су се, након убиства Јулија Цезара, његови наследници Марко Антоније и Октавијан сукобили с Цезаровим убицама Брутом и Касијем, а као победници изашли Антоније и Октавијан. Затим је, с обзиром на то да је ово заседање *SIHDA*-е било посвећено процесном праву, као главној теми скупа, професор Дарио Мантовани (*Dario Mantovani*) из Павије одржао уводно пленарно предавање које је посветио поступку у светлости нових истраживања и открића нових докумената.

Други дан скупа одвијао се радно у две паралелне сесије, од раних јутарњих до касних поподневних сати, у конгресним просторијама цркве св. Ане у близини града Филипи. Састав учесника је у правом смислу био интернационалан, јер су се као референти појавили не само романисти и правни историчари из готово свих европских земаља (не и из земаља бивше заједничке државе), него и научници из Јужне Африке и Јапана. Официјелни језик скупа је француски, али учесници редовно излажу на енглеском, немачком, италијанском и шпанском језику.

Трећи дан конгрес се преселио с радом у Кавалу и одвијао се у три паралелне сесије, у склопу прекрасног оријенталног здања Имарет које је некад био медреса, а сада је луксузни хотел у приватном власништву посебне категорије под заштитом државе. Имарет је истовремено и седиште *Института Мухамед Али*, невладине непрофитне организације, чији циљ је унапређење кооперације међу медитеранским земљама које имају заједничку историју и традицију и која је била спонзор конгреса. Ову лепу грађевину, архитектонски вредну и смештену на најбољем месту у Кавали, изградио је Мухамед Али Паша, рођен у Кавали 1769. године, оснивач египатске владарске куће које је владала Египтом до 1952. године. Недалеко од хотела Имарет налази се и његова родна кућа.

Последњи дан конгрес је радио пленарно. Први преподневни сати били су резервисани за три пленарна предавања која су одржали најпре професор Ханс Анкум (*Hans Ankum*), професор емеритус Универзитета у Амстердаму и почасни доктор Универзитета у Београду, с темом *Exceptio res iudicatae vel in iudicium deductae*, уз анализу три текста Улпијана из Дигеста (D. 44.2.9.1; D. 44.2.11.3 и D. 4.2.9.2). Затим је говорио професор Паскал Пишона (*Pascal Pichonnaz*) из Швајцарске, Универзитет у Фрибуру, домаћин прошлогодишњег конгреса *SIHDA*. У комплексном и до перфекције логичном и јасном предавању, он је у средиште пажње поставио питање опомене (*interpellatio*) коју поверилац након доспелости потраживања

упућује дужнику у доцњи (*mora debitoris*). Он испитује њене правне последице, супротстављајући римске и модерне изворе (*Herm. D. 12.1.5; Pomp. D. 19,1.49; Marc. D. 22.1.32.pr, Paul. D. 45.1.49.* пр са чл. 97 и 108 Швајцарског закона о облигацијама и принципима *UNIDROIT* из 2004. године који се односе на уговоре у међународној трговини). Последње пленарно предавање било је резервисано за професора Томаса Рифнера (*Thomas Rüfner*) из Немачке (Универзитет у Тревесу). Он је динамично и на модеран начин, користећи *PowerPoint* презентацију, говорио о могућностима тужиоца да у току поступка модификује свој тужбени захтев у Јустинијановом праву. Наглашавајући да таква могућност није постојала у класичном римском праву, у оквиру формуларног поступка након литисконтестације, он се концентрише на неколико проблема у Јустинијановом праву: да ли је тужилац био дужан да експлицитно именује тужбу (*actio*) и да ли, уколико тужилац изгуби спор, то значи да је изгубио право да подигне само одређену *actio* или се ефекат *res iudicata* односио на све тужбе.

Други део пленарног преподневног заседања био је посвећен комеморацијама. Нажалост, у току годину дана од претходног заседања, романисти и правни историчари изгубили су чак пет угледних научника и професора. То су чувени професор с Универзитета Ла Сапиенца (*La Sapienza*) у Риму, Марио Таламанка (*Mario Talamanca*), један од најугледнијих романиста данашњице, професор римског права Хуан Мигуел (*Juan Miquel*) с Универзитета у Барселони, Феличано Серао (*Feliciano Serrao*), професор емеритус на Универзитету *La Sapienza*, Рејмонд Вестбрук (*Raymond Westbrook*), ауторитет за старо право Блиског истока, професор Универзитета Џонс Хопкинс (*Johns Hopkins*) у Балтимору и Петер Вајмар (*Peter Weimar*), професор емеритус с Универзитета у Цириху. Учесници конгреса су се подсетили на њихове богате биографије и библиографије и допринос који су дали *SIHDA*-и и заједници правних историчара у целини.

На крају радног дела конгреса остало је да се одреди место и тема следећег заседања. То ће бити Барселона у септембру 2010. године, а тема гласи (с обзиром да је службени језик конгреса француски): *Communication et publicité, aspect juridique, politique, sociaux et economique*. Тиме је завршен службени део конгреса. Вече је било резервисано за традиционалну гала вечеру, а велики број учесника конгреса провео је још један дан у Грчкој на факултативном излету на острво Тасос.

Кад је реч о доприносу наших романиста односно правних историчара раду конгреса, др Магдолна Сич, ванредни професор на Правном факултету у Новом Саду изложила је свој рад под називом *Calumnia, Questio and Humanitas in the Investigation Proceedings according to the Theodosian Code*, у којем се бави неким питањима

кривичног права и кривичног поступка у Теодосијевом законику. Такође, свој рад *Societas and periculum* изложила је и др Милена Полојац, ванредни професор на Правном факултету у Београду, показујући да се проблем ризика код ортаклука тешко може решити применом општих правила. Осим тога, професор емеритус Обрад Станојевић, председавао је једном од сесија, што је почаст која се указује најугледнијим учесницима конгреса.

Шездесеттреће заседање *SIHDA*-е у Грчкој одликовало се мањим бројем учесника него што је то уобичајено. Наиме, организатор је ограничио број на највише сто учесника због ограничених капацитета, али и због чињенице да се с реализацијом почело неobiчно касно. То је у извесном смислу имало и предности, јер је омогућавало бољу комуникацију међу учесницима. Главни организатори скупа нису били Грци него професори из Оксфорда (*Baudewijn Sirks*) и Лијежа (*Jean-François Gerken*), што је свакако отежавало организацију конгреса. Због ових и других већ наведених специфичних околности које су пратиле овогодишњу *SIHDA*-у могу се разумети и опростити неки организациони пропусти, али и закључити да је и ово заседање *SIHDA*-е у Грчкој било успешно.